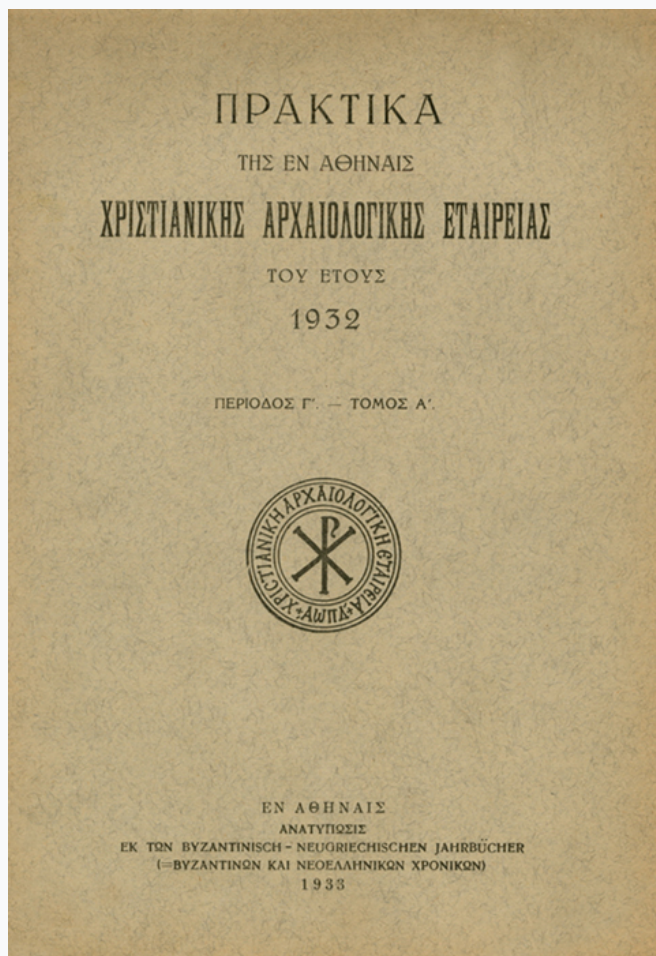

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 1 (1933)

Δελτίον ΧΑΕ 1 (1932), Περίοδος Γ'

Περί της εναρμονίσεως της βυζαντινής μουσικής
(Περίληψις υπό του ιδίου)

Σταμάτιος ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

doi: [10.12681/dchae.1349](https://doi.org/10.12681/dchae.1349)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Σ. (2013). Περί της εναρμονίσεως της βυζαντινής μουσικής (Περίληψις υπό του ιδίου). *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 1, 128-129. <https://doi.org/10.12681/dchae.1349>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Περί της εναρμονίσεως της βυζαντινής μουσικής
(Περίληψις υπό του ιδίου)

Σ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

Δελτίον ΧΑΕ 1 (1932), Περίοδος Γ' • Σελ. 128-129

ΑΘΗΝΑ 1933

ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ὑπὸ

Σ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΕΩΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

(Περίληψις ὑπὸ τοῦ ἰδίου)

Ἐπεστήριξα, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ μπορεῖ νὰ ἐναρμονισθῇ σὲ ὅλους τοὺς ἤχους τῆς καὶ πῶς δίνει πολὺ ὠραῖα ἔργα, ὅταν ἐναρμονισθῇ καταλλήλως, καὶ ἐξήγησα γιὰ τοιοῦς λόγους πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μουσικοὺς μας ἐσημάτισαν τὴν ἀντίθετην πεποιθήσιν, πῶς οἱ περισσότεροι ἤχοι τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς δὲν μποροῦν νὰ ὑποταχθοῦν στοὺς νόμους τῆς ἁρμονίας. Οἱ λόγοι αὗτοι εἶναι δύο εἰδῶν:

1) Πολλοὶ μουσικοὶ νομίζουσι, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ ἔχει ἀκόμη σήμερα διαστήματα μικρότερα ἀπὸ ἡμιτόνια, ὅπως εἶχε πιθανώτατα σὲ παλαιότερη ἐποχὴ, καὶ γι' αὐτὸ δὲν μποροῦν οἱ φθόγγοι τῆς νὰ μποῦνε σὲ συγχορδίας. Ἐποστηρίζω, ὅτι ἡ μουσικὴ αὕτη σήμερα ψάλλεται στὴ φυσικὴ κλίμακα (ὄχι στὴ συγκερασμένη), καὶ ὅτι τὰ τριτημόρια καὶ τὰ τεταρτημόρια χάθηκαν κάτω ἀπ' τὴν ἐπίδρασιν τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, καὶ γιὰ ὑποστήριξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου ἔφερα διάφορες παρατηρήσεις ἀπάνω στὴ σημερινὴν ἐκτέλεσιν τῆς μουσικῆς μας.

2) Ἄλλοι μουσικοὶ δὲν παραδέχονται, πῶς ὑπάρχουσι διαστήματα μικρότερα ἀπὸ ἡμιτόνιον, φρονοῦν ὅμως καὶ αὗτοι ὅτι ἡ μουσικὴ μας δὲν μπορεῖ νὰ ἐναρμονισθῇ, ἐπειδὴ ἔχει κλίμακες ποῦ δὲν εἶναι οὔτε μεῖζον οὔτε ἔλασσον γένος. Αἰτία δηλαδὴ εἶναι τώρα ἡ διαφορετικὴ σειρὰ τῶν διαστημάτων. Π. χ. ὁ τέταρτος ἤχος ἔχει βᾶσιν τὸ μι (βοῦ), ἐπομένως ἔχει ἡμιτόνιον στὴν πρώτη βαθμίδα, ἄρα ἡ κλίμακά του δὲν συμφωνεῖ μὲ καμιά κλίμακα τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς. Παρατηρῶ, ὅτι στὸ συμπέρασμα αὐτὸ ἔφθασαν, ἐπειδὴ ἔχουσι παρανοήσει τὴν τονικὴν βᾶσιν αὐτῶν τῶν ἤχων. Ἔτσι, γιὰ νὰ περιορισθοῦμε στὸ ἴδιον παράδειγμα, τὸν δ' ἤχο τὸν ἐναρμονίζουσι σὰν νὰ εἶναι μεῖζον γένος, μὲ τονικὴν τὸ ντο (τὸ ντι). Τότε ἀλλάζει τὸ «ἄκουσμα» αὐτοῦ τοῦ ἤχου, δὲν εἶναι πλέον δ' ἤχος, καὶ δικαίως φθάνουσι στὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν ἐναρμονίζεται. Μὲ μιὰ λέξιν, ἔχει γίνεαι παρερμηνεία τῶν ἤχων.

Ἐνέφερα καὶ κάποιαν ἄλλην θεωρίαν, ποῦ λέει πῶς ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ,

δέχεται ἄρμονία, ἀλλὰ κάποια ἀλλή ἄρμονία μὲ ἄλλους νόμους, ποῦ ἰσχύουν μόνο γιὰ τὴ δική μας μουσική. Γιὰ τὴ θεωρία αὐτὴ δὲν ἀξίζει νὰ γίνεταί λόγος. Ἡ ἄρμονία εἶναι ἓνα σύστημα φυσικῶν νόμων ποῦ ἔχουν καθολικὴ ἐφαρμογὴ στὸν κόσμον τῶν ἤχων. Ὑπάρχουν μουσικὲς διαφορῶν ἔθνῶν, μεὶ διαφορετικὸς χαρακτῆρες, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν ἄρμονικοὶ νόμοι διαφορετικοὶ γιὰ τὴν καθεμιὰ, ὅπως ὑπάρχει διαφορὰ στὸ ὕψος διαφορῶν συγγραφέων, ἐνῶ οἱ γραμματικοὶ καὶ οἱ συντακτικοὶ κανόνες εἶναι οἱ ἴδιοι. Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ ἐπιτύχουμε τὴν κατάλληλὴ ἐκλογὴ τῶν ἄρμονικῶν στοιχείων, καὶ ὄχι νὰ ἐφεύρουμε ἄλλους ἄρμονικοὺς νόμους.

Γιὰ τὴν ὑποστήριξη τῶν ἰδεῶν μου παρουσίασα δείγματα τῆς ἄρμονικῆς ἐργασίας, ποῦ ἔχω κάμει ἀπάνω στὴ Βυζαντινὴ μουσική. Ἡ χορωδία τοῦ Ἑθνικοῦ Ὀδείου, ἀπὸ 40 πρόσωπα, μετὰ τὴ διεύθυνση τοῦ κ. Μ. Βούρτσι, ἔψαλε σὲ τετραφωνία τροπάρια ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἤχους, ποῦ κυρίως θεωροῦνται ἀνεπίδεκτοι ἄρμονίας: ἀπ' τὸν πρῶτον ἤχον τὸν πρῶτον εἰρμόν τοῦ Πάσχα καὶ τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε», ἀπ' τὸν β' τὸ ἀπολυτίκιον «Ὅτε κατῆλθες» καὶ τὸ κοντάκιον «Προστάτα τῶν χριστιανῶν», ἀπ' τὸν δ' τὸν πρῶτον καὶ τὸν τελευταῖον εἰρμόν τοῦ κανόνος τοῦ Ἀκαθίστου, ἀπὸ τὸν πλάγιον α' τὸ ἀπολυτίκιον τῆς Ὁκτωήχου καὶ τὸ «Θεοτόκε Παρθένε», καὶ ἀπὸ τὸν πλάγιον β' τὸ «Ἀγγελικαὶ δυνάμεις» καὶ τὴν καταβασία τῶν Θεοφανείων «Ἀπορεῖ πᾶσα γλῶσσα».